

BUITEN

16^e JAARGANG N°. 25.

ZATERDAG 24 JUNI 1922.

GROENE KIKVORSCH.
Naar de teekening van Sj. Kuperus.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

GROENE KIKVORSCH, ILLUSTRATIE	BLZ. 289
EURYALE, DE ONSTERFELIJKE, UIT HET ENGELSCHE VAN CARLTON DAWE (2)	290
DE BLOEMENTUIN, DOOR N. V.	291
HET SLOT LOEVESTEIN, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 292—295
BIJ DE „RADIO”, DOOR EEN DOKTERS- VROUW IN HET ZUIDEN	BLZ. 294
RUST, (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA	295
DE POORTEN VAN UTRECHT, DOOR R. V. O., GEÏLL. BLZ. 295—296	
WAAR IK 'T OVER HEBBEN WIL! DOOR CAROLINE VAN DOMMELN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 297
EEN AARDIG BEGROEIDE TERRASMUUR, GEÏLL. BLZ. 298—299	
IETS OVER DE BERLIJNSCHE ZOÖ, DOOR SIEGFRIED VAN PRAAG	BLZ. 298
WAT IS INSTINCT? DOOR C. BINGHAM NEWLAND (VERVOLG)	300
HUISJE AAN DE VLIEGENDE STEEG TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIE	300

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

EURYALE, DE ONSTERFELIJKE.

EEN ROMAN VAN HET HEDEN EN VERLEDEN.

3) Uit het Engelsch van CARLTON DAWE.
(Geautoriseerde vertaling).

HET scheen den hartelijken zeeman te hinderen, dat zij zich zoo op een afstand hield. Zij sprak geen woord van dankbaarheid voor de zorg, die hij haar tijdens de reis blijkbaar had betoond. Misschien was dit niet noodig, of wellicht had zij dit al vroeger gedaan. Grange wist het niet en kon er ook niet naar gissen. Het speet hem niet erg, toen de kapitein wegging, omdat hij zoo duidelijk voelde, dat er een gedwongen stemming heerschte. En het kwam hem zoo voor, dat de kapitein zelf ook niet rouwig was, dat hij kon weggaan.

Mr. Zelmis' afscheidnemen was veel vormelijker. Hij namde hand, die zij hem toestak, aan, zooals men een kostbaar, brosjuwel zou aanvatten, boog zich erover heen met de grootste hoffelijkheid en drukte er eerbiedig zijn lippen op. Half luid zei ze iets tegen hem in de antieke taal, en nadat hij nog een diepere buiging had gemaakt dan den eersten keer, verliet hij haar achterwaarts loopend.

Normaal, Grange, die een gedronceerd gevoel was met een vrouw, vond al dat ceremonieele een beetje dwaas, teatraal en overdreven, waarvoor hij geen andere verklaring kon vinden, dan dat ze beiden vreemdelingen waren. Als er een spoor van spot of zelfgenoegzaamheid was geweest in Zelmis' optreden, dan had Grange het gemakkelijk begrepen. Mannen trachten op allerlei manieren een goeden indruk te maken bij vrouwen; en vrouwen worden op allerlei manieren ingepalmd door mannen. Maar hoe hij ook over Zelmis als mensch mocht denken, er was niet de minste twijfel of de eerbiedsbetuigingen van den kleinen man waren gemeend. Hij was overtuigd, dat als zoo 'n man in zijn hart iets anders voelde, hij dit op de een of andere manier had laten blijken.

Evenmin deed haar optreden vermoeden, dat zij die eerbiedsbetuigingen niet dood-ernstig opnam. Zij nam ze blijkbaar in ontvangst als iets waar ze recht op had, het recht dat schoonheid, gepaard aan waardigheid, een ieder steeds afdwingt. Geen spoor van een glimlach speelde om haar lippen om de uitbundigheid van den kleinen kerel; zij stak hem de hand toe zooals een Koningin dat zou kunnen doen aan een nederigen aanbiddenden onderdaan. Tegen beter weten in, voelde Grange toch, dat hij onder den indruk geraakte. Hij moest erkennen, dat die vrouw „toon” had, dat zij zich bewust was van haar meerderheid en dat zij, bewust of onbewust, in staat was een persoonlijk overwicht uit te oefenen op degenen, die met haar in aanraking kwamen. Dientengevolge betrapte hij zich op, dat hij haar behandelde met een eerbied, die hem zelf verbaasde.

„Hebt ge uw bagage ingepakt?”

„O, ja”.

„Kan ik u op eenigerlei wijze van dienst zijn?”

„Neen, dank u. In een paar minuten ben ik gereed”.

„Ik zal u op het dek afwachten”.

Zij boog zonder te antwoorden en wendde zich om. Hij moest nog even kijken naar het langzame rythme van haar gang en naar de waardigheid van haar houding. Zij bewoog zich in het ietwat armoedige salon, als een Keizerin, die haar troonzaal verlaat. Niet, dat hij ooit een Keizerin een troonzaal had zien verlaten, behalve op het tooneel, wat zooals iedereen weet, de leerschool is waar Koningen en Koninginnen worden onderwezen in goede manieren.

Op het dek, vlak bij den salon-ingang, ontmoette hij weer den kapitein, wiens manier van optreden dadelijk een zekere gewetens-onrust verraadde.

„Waar hebt u Miss Argos achtergelaten?” vroeg hij.

„Ze zoekt haar bagage bij elkaar”.

Hij haakte zijn arm in dien van Robert, en voerde hem mee naar den boeg van het schip.

„Ik heb niet op met dien Griek Zelmis,” zei hij vertrouwelijk.

„Hij lijkt op een Jood.”

Grange vond, dat hij hierdoor het minst houvast gaf.

„Dat doen ze zowat alle maal; dat zit zoo in het ras. Hij komt van de Levant; handelt in nagemaakt Smyrnasche tapijten en dergelijk goed. U kent de Levantijner niet? Welnu, 't is niet veel zaaks. Ik begrijp niet hoe Miss Argos zijn tegenwoordigheid heeft geduld”.

„Hij spreekt oud-Grieksch met haar”.

„Als ik u was, zou ik haar aanraden de kennismaking niet aan te houden. En wat heeft iemand er nu aan om oud-Grieksch te spreken?” voegde hij er minachtend aan toe. „Hun eigen moderne taal is al erg genoeg. Eerlijk gezegd, ik vertrouw den kerel niet; ik geloof niet, dat hij een man is, waar eenig jong meisje bevriend mee moest zijn. Snapt u mij?”

„Hebt u dat al eens aan Miss Argos gezegd?”

„Dat is het gekke van de zaak.” Hij werd nog vertrouwelijker. „Ik moet bekennen, dat ik de jonge dame doorgrond. Zij is het onbegrijpelijkste wezentje, dat gij u denken kunt; ziet naar u, of door u heen op een manier die onnatuurlijk is. Ronduit gezegd, ik heb nooit den moed gehad haar te zeggen, hoe ik over Zelmis dacht. Haar effect op de andere reizigers was net zoo, zij schenen allen bang voor haar te zijn.”

„Boeren,” zei de ander, zich herinnerend, dat hij volstrekt dienzelven indruk had gekregen.

„Toegegeven, maar menschen als wij allen. Vertel me eens — hij liet zijn stem bijna tot gefluister dalen — „welken indruk heeft zij op u gemaakt?”

Maar Grange was niet van plan zich te laten uithooren. Als de zeeman niet zoo absoluut ernstig was geweest en als hij niet zelf dat eigenaardige gevoel van beklemdheid had gehad in haar tegenwoordigheid, zou hij de eigenschappen van de pupil van zijn oom niet tot een onderwerp van gesprek hebben laten maken.

„Ik vind, dat ze zeldzaam mooi is,” verklaarde hij.

„Ik geloof niet, dat iemand dat zal betwisten; maar ik voor mij houd van vrouwen van vleesch en bloed, niet van steen”.

Grange twijfelde er niet aan of die steen zou wel eens smelstond reeds in vlam.

De kapitein vervolgde:

„Ik heb nu bijna vijf-en-twintig jaren de Middellandsche Zee bevaaren en de Zwarte Zee ook, zoodat ik dus wel wat buitenlanders heb leeren kennen; maar ik aarzel geen oogenblik te verklaren, dat ik nog nooit een passagier op mijn schip heb

gehad zooals zij. Ik begrijp haar niet. Men zou denken dat ze het eenige kind en de erfgename van den eigenaar is. Ik verzeker u, dat de kapitein van het schip zich gedraagt als een loopjongetje, zoolang zij aan boord is. Ik verzeker u, dat van het oogenblik af, dat zij aan den Piraeus aan boord kwam, ik niet wist of zij of ik het bevel voerde. De brug! Zij gedroeg zich als de rechtmatige bezitter van de brug wanneer ze verkoos. Ik had plan haar daarover te onderhouden en ik heb 't geprobeerd — éénmaal. Zij keek mij aan. En ik voelde me heelemaal koud worden. Zulke oogen! O!"

Vreemd genoeg, voelde Robert Grange, dat hij hem begreep, ofschoon hij dat tegenover iemand, dien hij feitelijk niet kende, niet wou erkennen.

„Ze zei geen woord,” voegde de kapitein er aan toe. „Ze keek alleen maar. Dat is juist het vreemde van het geval: zij spreekt nooit, kijkt alleen, en dan voel je je klein worden”.

Naar zijn uiterlijk te oordeelen, zou men zoo denken, dat hij niet iemand was die zich zoo gauw klein voelde worden, of dat hij licht de speelbal zou zijn van een uitbundige fantasie. Een meer materialistisch aangelegd mensch zou men zich moeilijk kunnen voorstellen, en daardoor juist zag men, dat het optreden van Miss Argos zijn geest leidde op ongewone banen en de weinige fantasie die hij bezat, prikkelde tot de uiterste inspanning.

Onder andere omstandigheden zou zijn toehoorder wellicht zijn beschouwingen met een glimlach genegeerd hebben. En hij dacht er met verwondering over, waarom hij er niet om lachte. Was het door den ernst, die te lezen was op dit alledaagsche, baardige gezicht, de verbazing in die ronde, gansch niet intellectuele oogen? Had hij zelf niet ook dat eigenaardige gevoel van onwezenlijkheid gehad? Maar had hij dit werkelijk gehad, of had hij zich laten meeslepen door zijn verbeelding op dezelfde wijze als die welke hij bij z'n metgezel bespottelijk vond?

DERDE HOOFDSTUK.

DE KAPITEIN DOET MEER VERTROUWELIJKE MEDEDEELINGEN; DE ONTSCHeping; DE AANKOMST OP „SCHOONZICHT”.

Het duurde ontzettend lang eer zij haar beetje bagage bij elkaar had. Hij en de kapitein bleven het dek bij de salontrap op en neer loopen, waarbij laatstgenoemde telkens voor den dag kwam met nieuwe eigenaardigheden van zijn zonderlinge passagier.

„Aanvankelijk dacht ik, dat ze geen woord Engelsch kon spreken,” zei hij, „tot ze op een dag aan het diner plotseling begon. Toen schaamde ik mij voor mijn manier van spreken. Het deed mij denken aan Shakespeare en den Bijbel. In Genua sprak zij Italiaansch met onzen agent op een manier, dat hij er verbluft door was. Zuiver Toskaansch, zei hij, en hij wou weten waar ze dat geleerd had. Zij zei iets in het Latijn dat hij niet verstond. Maar zij wekte in zoo sterke mate zijn belangstelling op, dat hij haastig wegging en een professor van de Universiteit mee terug bracht op het schip. Die moest het smadelijk tegen haar afleggen. In Marseille sprak zij de taal alsof zij er geboren was. Ik ben blij, dat wij niet in Cadiz of Lissabon hebben aangelegd. Het deugt niet, dat een vrouw zoo veel weet.”

Blijkbaar was ze een uitmuntende talen-kenster, dacht Grange. Dat verklaarde dan ook Oom Peter's belangstelling in haar. Maar waar en hoe had hij haar ontdekt? Zelfs als hij rekening hield met een zekere mate van overdrijving die iederen zeeman eigen is, bleef er nog genoeg waarheid over om zijn levendige nieuwsgierigheid te wekken. Hij zou blijkbaar al zijn verstand nodig hebben om in haar tegenwoordigheid geen domkop te schijnen.

Ten slotte liep hij, wachtersmoede, naar de salon-trap, maar juist kwam zij hem tegemoet, met een valiesje in de hand. Hij haastte zich naar beneden en nam het haar af. De kapitein, die voor de deur stond, zag haar en liep snel weg.

„Waar is de rest van uw bagage?”

„De Professor heeft daar voor gezorgd. Die is ergens in het schip. Ze zal worden bezorgd in zijn steenen-winkel.”

„Bent u er zeker van?”

„O ja. Ik heb het hem zien doen”.

„Maar uw kleeren en zoo — wat u gedurende de reis gebruikt hebt?”

„Dat heb ik in de zee geworpen”.

Hij wist niet of hij haar moest uitlachen, of dat hij moest protesteeren. Ten slotte vond hij eigenlijk maar 't best geen van beide te doen.

„Wij moesten nu maar gaan,” zei hij, „of we zullen den trein missen. Apropos” voegde hij er aan toe, ziende dat ze blootshoofd was, „u hebt uw hoed vergeten. Of hebt u dien ook in de zee gegooid?”

„Ik heb geen hoed gehad,” antwoordde zij. „Waarom zou ik er een moeten hebben?”

„Ja, dat weet ik eigenlijk niet; 't is zoo de gewoonte,” stamelde hij. „Dragen de vrouwen in Griekenland geen hoeden?”

„Vrouwen — wèl”.

Hij vond 't maar het verstandigst het hierbij te laten. Zij zou hem anders misschien met Grieksch of Latijn, Arabisch of Hebreuwsch doodslaan. En dan zou hij een gek figuur maken. Hij herinnerde zich, dat in sommige vreemde landen de boerinnen zelden of nooit hoeden droegen. Was zij ten slotte misschien niet meer dan een begaafde boerin, die z'n oom ontdekt had in een uithoek van de oude wereld en die gemaakt had dat zijn enthousiasme als geleerde zijn koel verstand het zwijgen had opgelegd?

Zooveel is zeker, dat ze geen verstand had van costuum in den zin van het woord, dien de moderne volgelingen der mode daaraan geeft. Haar kleed was zonder eenige versiering gemaakt van een donker purperen stof; zoowat de kleur, die een heel oude dame zou kunnen dragen als ze in haar kleinstedsch salon de 5-o'clock tea serveerde. En toch kon hij niet nalaten de coupe te bewonderen, die, hoewel ze deed denken aan iets oud-modisch, toch niet ouderwetsch was. Om te beginnen deed het de lijnen van haar groote, zeldzaam fraaie gestalte op hun voordeel uitkomen en het leek wel aan haar lichaam gegoten. Inderdaad, wel beschouwd was het eigenlijk uniek en hij vond dat juist het vreemde ervan haar persoonlijkheid een bijzondere distinctie verleende.

Haar donker haar, in het midden gescheiden en laag over het voorhoofd getrokken, lag eventjes over de randen van haar ooren, en werd van achteren vastgehouden in een artistieke wrong. Het scheen van nature te golven, en toen het daglicht op die golven scheen, zag hij dat er een eigenaardige gouden glans over lag. Het was buitengemeen mooi haar — daaromtrent bestond geen twijfel — maar daar hij moderne vooroordeelen had, speet het hem, dat zij geen hoed droeg. Het zou hem niet verbaasd hebben als zij een gekleurde doek voor den dag had gehaald en dien om haar hoofd had gewonden.

(Wordt vervolgd).

DE BLOEMENTUIN.

De meeste knolbegonia's zijn nu zoo ver dat ze kunnen worden uitgeplant. We denken er wel om, ze liefst uit te planten bij donker weer. We bedoelen hier natuurlijk de knolbegonia's die reeds uitgelopen zijn en blad hebben; we planten ze, indien mogelijk, steeds uit, als ze voldoende zijn uitgelopen. Komen er na het planten warme zonnige dagen, dan moeten we de knolbegonia's beschermen tegen de warme zonnestrallen. We kunnen dit doen door dennetakken of andere takken met groen in de perken te steken. Ook moeten we bij het verplanten er wel om denken de knollen tegen den avond goed nat te gieten. Aangezien ze bij erg warm weer slecht groeien, doen we verstandig ze eerst dan te planten als ze voldoende grootte hebben bereikt; ze zullen dan zooveel te vlugger gaan doorzetten. We denken er om, indien mogelijk steeds één kleur in één perk te nemen; juist daardoor wordt een mooi effect bereikt. Alhoewel ook een gemengd perk mooi is, verkiezen wij toch een perk van één kleur. We moeten er bij dit droge warme weer vooral om denken onze in het voorjaar geplante Coniferen goed aan te gieten; het liefst maken we een geultje rond den stam en gooien daar een paar emmers water in; ook de Rhodo's moeten flink water hebben, anders gaan de knoppen hangen en komen niet voldoende tot ontwikkeling. De Buxus en Taxus kunnen nu geknipt worden; hebben we van Buxus mooie vormboomen dan laten we het knippen liefst aan den tuinman over, want anders bederven we licht den vorm der boom.

In de vaste planten kunnen we nu volop bloemen snijden. De Iris en Papavers raken gedaan, echter beginnen Akelei, Ridderspoor en Pyretrum volop bloemen te geven. We snijden de uitgebloeide bloemen goed af, binden de planten goed op, verwijderen geregeld onkruid en planten open plekken nog vol met asters of Dahlia's. Onze eerst geplante Dahlia's zijn mooi aan den groei, groeien ze hoog op, dan knippen we den kop er uit; we krijgen dan nieuwe scheuten en daardoor zware planten

9 Juni.

N. V

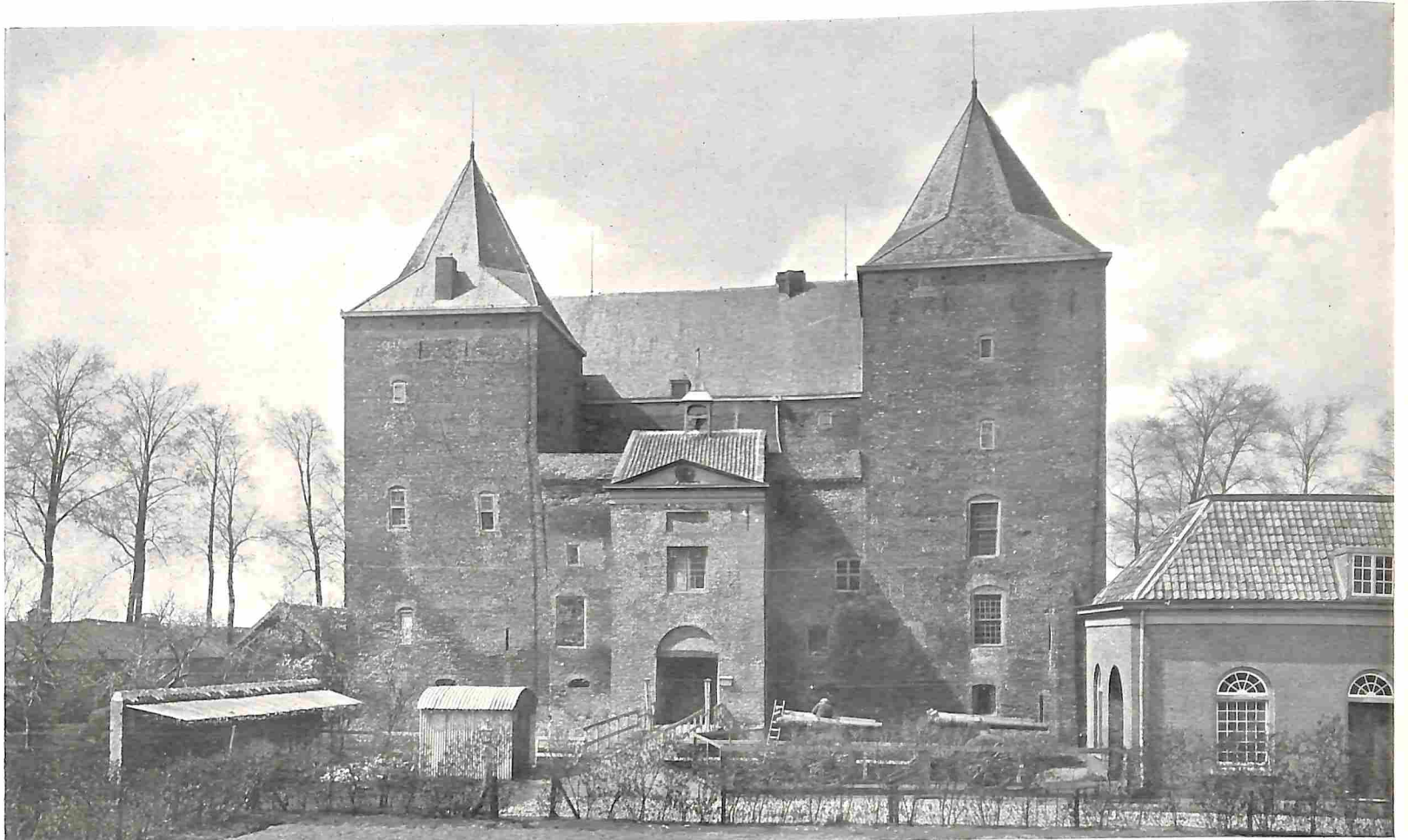

Foto C. Steenbergh.

HET SLOT LOEVESTEIN, VOORZIJDE.

HET SLOT LOEVESTEIN.

LOEVESTEIN! Welk een historische herinneringen roept dat enkele woord op! Van hoevele, meerendeels aan elken Nederlander bekende geschiedenissen, spreken de muren van dit slot van eeuwen her nabij de samenvloeiing van Maas en Waal, „waar zooveel achtbre schimmen zweven”.....

Het bestaan van het kasteel Loevestein zal wel voor geen onzer lezers een verrassing zijn, en geen verbaasd: „Wat is ons land toch een groot aantal kasteelen rijk, waarvan we nooit hadden gehoord”, zal hun bij het opslaan van dit nummer over de lippen komen, als zoovele malen te voren. Maar toch, hun belangstelling zal er niet minder om zijn, integendeel. Want al te merkwaardig en belangrijk is Loevestein's geschiedenis, dat, als onze Staatsgevangenis, een eenige plaats inneemt in de rij van vaderlandsche kasteelen, en reeds als zoodanig een geschiedkundig monument van den eersten rang mag genoemd worden.

Alleen als *geschiedkundig* monument? Allereerst. Maar het neemt toch ook in de geschiedenis der bouwkunst in zooverre een bijzondere plaats in, dat het, hoewel ontdaan van zijn middeleeuwsche verdedigingswerken, nooit verbouwd werd tot de min of meer gerieflijke verblijfplaats van een vermogend patriciër als verreweg de meeste onzer oude kasteelen. Het verloor zijn kanteelen en weergangen, die ongetwijfeld oudtijds om daken en torens hebben geloopt, maar het behield in zooverre zijn middeleeuwsch karakter, dat geen, of ten minste slechts heel weinig, groote ramen werden gezet in de dikke muren, waardoor het iets grimmigs, iets ongenaakbaars bleef behouden. Ondanks verbouwingen, die het schoon van het kasteel niet hebben verhoogd.

Het slot Loevestein moge tot de merkwaardigste onzer middeleeuwsche burchten gerekend kunnen worden, dat het niet tot de luisterrijkste behoort, wat het uitwendige betreft, kan uit het bovenstaande wel reeds opgemaakt worden. En het inwendige? Ach, luister zal wel niemand binnen de muren onzer oude staatsgevangenis verwachten aan te treffen. Maar om teleurstellingen te voorkomen, moeten wij onze lezers er toch op voorbereiden, dat men daarbinnen niets vindt, niets dan leege vertrekken en kale muren, op een héél enkele uitzondering na. En wie de noodige fantasie mist om zich al deze vertrekken te denken in den staat, waarin

ze ten tijde der Republiek verkeerd zullen hebben, wie er weinig voor gevoelt op de plaats te staan waar Herman de Ruiter den heldendood stierf, waar Hugo de Groot en zoovele anderen hebben verblijf gehouden, wie het een belachelijke sentimentaliteit vindt, te willen zien door het venster waardoor de kranige Maria van Reigersbergen de kist naogde, welke haar man naar het „van ver rijzende” Gorinchem bracht, hij kan met een zéér vluchtig bezoek aan Loevestein volstaan.

Maar toch, ook hèn kunnen wij den tocht naar Loevestein zonder voorbehoud aanbevelen. Want die tocht op zichzelf is reeds een genot. Nergens in ons land zijn schooner riviergezichten te bewonderen, dan op het drukbevaren breede water tusschen Gorinchem en Loevestein, dat tusschen twee in groene wallen gedoken stedekes zeewaarts vloeit. Aan de eene zijde Gorcum, met zijn hoogen St. Janstoren, en wat verder op, de fleurige baksteen Dalemsche poort, en aan de overzijde Woudrichem, een hoopje groen en geboomte, met wat oude huizen, een hoogen walmuur en een eerwaardig poortje aan de waterzijde, en daarboven uitstekend, een bevallige windmolen, en, alles overheerschend, de zware stompe toren van het doode stadje. Vooral bij bewolkte lucht, als afwisselend Gorcum, Worcum, en Loevestein belicht worden, Loevestein, welks silhouet vaagjes door de kruin zijner boomen te zien komt, en het ééne oogenblik het watervlak somber en dreigend is, om even daarna te glanzen in zilveren schijn onder de koestering der zonnestralen, die de zoeven nog donker-geheimzinnige zeilschepen omtoveren in kleurige versierselen van den blinkenden stroom, vertoont Holland zich hier op z'n allermooist, lieflijk en grootsch tevens; dan zijn hier een kleurentinten te bewonderen, dan is hier een schouwspel te genieten, dat men nooit vergeet.

Vóór den oorlog — en wij vernamen dat deze dienst dezen zomer hersteld wordt — zetten de bekende booten van Fop Smit de bezoekers van het slot vóór de wallen van de vesting Loevestein af. Wij zouden intusschen willen aanraden: maakt het U minder gemakkelijk, stapt te Gorinchem aan land, vaart vandaar over naar Woudrichem en laat U van de oostzijde van dit stadje door een roeibootje overzetten naar Loevestein. Ge geniet dan langer van het schoone watergewordt in het roeibootje meer één met het landschap

dan op een groote, drukke stoomboot.

En dan nu het kasteel bezocht! Moge we U echter eerst nog even ophouden met zijn geschiedenis?

Vermoed wordt, dat reeds de Noormannen hierter plaatse een sterkte gebouwd hebben, maar dit staat niet vast. Wel weten we dat de smalle strook lands tusschen Waal en Maas aan het einde van den Bommelerwaard, waarop thans Loevestein verrijst, in de 13de eeuw uit een aantal eilandjes bestond; de meeste van die eilandjes werden in 1264 door Heer Willem van Altena aan de monniken van het klooster van Villars aan de Dyle in leen afgestaan, die het nieuwe leengoed bedijkten. Aan hen dankt het den naam van Monnikenland, dien het nog heden draagt. Stond er toen reeds een kasteel? Wellicht op een der eilandjes, die de Heer van Altena aan zich had gehouden, en dat den naam droeg van „het eiland van den krijgsmans Artus”. In 1300 keerde het leen, tengevolge van een ontstaan verschil, tot den heer van Altena terug; dat was toen: Gerard van Hoorne, ridder en heer van Weert en Herlaer, en gehuwd met Johanna van Loven of Leuven. Vermoedelijk was hij de bouwer van een nieuw kasteel, of de herbouwer van een reeds bestaanden burcht, welken hij naar z'n gemalin Lovestein noemde; dat de naam verklaard zou moeten worden uit het „loeven” (d.i. bijdraaien) der schepen, die de Waal op- of afvoeren en die hier konden gedwongen worden bij te draaien tot het betalen van tol, lijkt ons minder waarschijnlijk. Nog minder aannemelijk komt ons de veronderstelling voor, dat Loevestein een verbastering zou zijn van „Leeuwenstein”, omdat eeuwen lang op den voorhof van het kasteel een steen met ijzeren ring heeft gelegen, waarop met Gothische letters de woorden, „Den Löwensteyne” waren gebeiteld. Waarschijnlijk is deze steen, waarop de ter dood veroordeelde geëxecuteerd werden, van het oude 13de eeuwse gebouw afkomstig, maar is Löwen een andere schrijfwijze voor Leuven of Loven.

Het trekt de aandacht dat van Loevestein, toch gelegen op een strategisch-belangrijk punt, en in 1332 aan den graaf van Holland gekomen, geen melding gemaakt wordt in de vele oorlogen, in de 14de eeuw tusschen Gelderland en Holland, gevoerd. Was het aanvankelijk misschien als sterkte van weinig betekenis?

Wellicht heeft Holland's graaf, Hertog Albrecht van Beieren, Loevestein omstreeks 1386 in zoodanigen toestand gebracht, dat het zijn zoon, Graaf Willem van Oostervant, in 1397 niet geringe moeite kostte om den burcht, welks bezetting door toedoen van den afgezetten slotvoogd Bruysten van Herwijnen — die als rentmeester van Graaf Albrecht weigerde rekening en verantwoording te doen — tegen den Hollandschen graaf in opstand was gekomen, te bemachtigen. Het eerst viel de voorburcht, nadat een der hoektorens in puin was gebeukt; na een wanhopige verdediging moest ook het kasteel overgegeven worden. Dit is de eenige belangrijke belegering van Loevestein, waarvan de geschiedenis gewag maakt. Een van hare gevolgen, de verwoesting van den voorburcht, werd nooit meer geheel ongedaan gemaakt; het gebouwencomplex voor het kasteel moge later gedeeltelijk hersteld zijn, het moge nog lang door muren en een gracht zijn omgeven, een gedeelte van de gebouwen die den voorhof omringden, moge blijken een ets van Rochman nog in den aanvang der 17de eeuw bestaan hebben, het geheel was klaarblijkelijk toch niet meer in een toestand om de eeuwen te trotseeren en zal, in bouwvalligen toestand verkeerende, afgebroken zijn, toen de veranderde krijgskundige eischen een voorburcht overbodig maakten. Slechts de zware ronde hoektoren, die het beleg van 1397 overleefd had, bleef tot op dezen dag behouden. Hij is het eenige overblijfsel van Loevestein's voorburcht, welke, behouden gebleven, ongetwijfeld het kasteel een veel indrukwekkender aanzien zou hebben gegeven. Geheel duidelijk is het ons niet, waarom men dit kasteel, toch

Foto C. Steenbergh.

LOEVESTEIN, GEZIEN VAN DE MAAS.

op zulk een gewichtig punt gelegen, niet ijlings weder in zijn geheel herstelde, en nog sterker maakte dan te voren. Begrijpelijker is 't, dat Loevestein in dien tijd niet den graaf of een zijner leenmannen tot verblijfplaats strekte, doch slechts door een slotvoogd of kastelein werd bewoond: het moet geen aangenaam verblijf zijn geweest, met zijn kleine binnenplaats, terwijl de eischen der veiligheid verboden, in de buitenmuren flinke vensters aan te brengen. Reeds in 1417 schijnt het kasteel als gevangenis te zijn gebruikt; toen werd Heer Otto van Schonauwen er met vele andere edelen eenigen tijd in opgesloten. Ruim een halve eeuw later zuchtte er Holland's stadhouder Gozewijn de Wilde, in den kerker onder den Maastoren. Door Medemblik's slotvoogd van grove onzedelijkheid beschuldigd, bleef hij aanvankelijk ontkennen, maar ten slotte voor de keuze gesteld, eindelijk schuld te bekennen en onthoofd, of anders verbrand te worden, koos hij het eerste. In Loevestein's voorhof, op den „Leeuwenstein,” werd de ongelukkige onthoofd. Dat geschiedde in 1449.

In 1521 houdt Hendrik van Nassau, de aanvoerder der keizerlijke legers, op Loevestein verblijf; van hieruit leidt hij de belegering van het door de Gelderschen veroverde Woudrichem. Maar overigens gebeurt er weinig in die eeuw, waardoor het slot de aandacht trok, tot 1570.

Maar in de Decembermaand van het jaar 1570 werd Loevestein plotseling befaamd, toen Herman de Ruiter, de kloeke ossekooper van 's Hertogenbosch, met drie mannen, als hij in monniksgewaad verkleed, het slot bij verrassing wist te nemen voor den Prins van Oranje. De fortuin was echter niet met hem, als anderhalf jaar later met de Watergeuzen: de toegezegde hulp van Graaf Willem van den Berg bleef uit, door plotseling ingevallen vorst, Woudrichem en Gorinchem durfden zich niet te roeren, en zoo moest de stoutmoedige de Ruiter, met zijn drie getrouwen en nog 24 ter hulp gesnelde krijgsmakkers, weldra het slot verdedigen tegen driehonderd man Spaansche troepen onder aanvoering van kapitein Lorenzo Perea. Niet lang duurde de ongelijke strijd: na 48 uur waren de Spanjaarden weder binnen Loevestein.

(Slot volgt).

A. L.

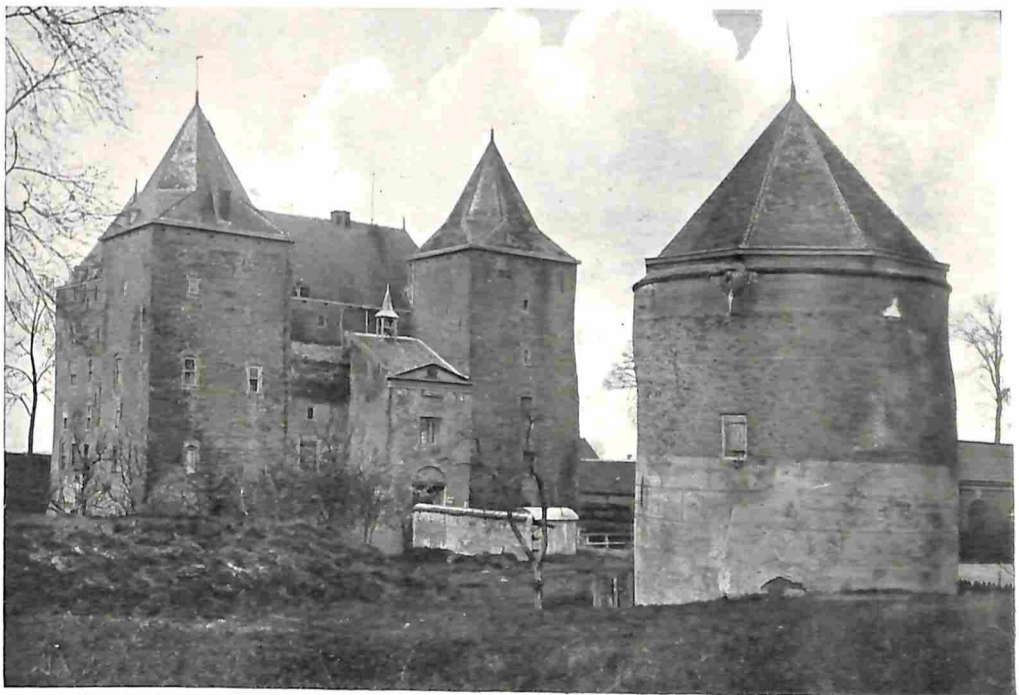

Foto C. Steenbergh.

LOEVESTEIN, HET SLOT MET, RECHTS, DEN KRUITTOREN, HET EENIG OVERBLIJFSEL VAN DEN VOORBURCHT.

BIJ DE „RADIO”.

WELK boek begint ook weer met dat mannetje in den potkelder, dat in de àjour-kousen van de meisjes, die voorbijgaan, de lente bespiedt? In ieder geval is 't een anachronisme, getuige het feit, dat ik in 't felst van dezen en den vorigen winter ragfijne zijden kousjes zag wandelen. Neen, voor mij is het onmiskenbare teeken, dat het voorjaar komt, de rhabarber-yersey van juffrouw Faldera. Als ik die zie, kan ik met een gerust hart de tulpen ontdekken en aan 't erwten leggen gaan.

Gister ben ik daar dan ook mee begonnen, nadat de bewuste dame in het welbekende kleedingstuk gepasseerd was.

Wat is 't prettig in zoo'n tuin, tusschen alles, wat leven heeft! Kleine, blauwe druifhyacinthen staan op een rij bij de nog kale jasmijnstruiken en even uitbottenden ribes, crocusen doen hun best de meeste zonnestrallen in hun hartjes op te vangen, en de bruine sierpruim probeert even gauw in bloei te komen als de afgesneden tak in de huiskamer. De kippen hebben 't verbazend druk, zij storen zich aan geen achturigen werkdag en woelen maar door. In de nieuwe duivenétages sleepen de pauwstaartjes stroosmeelen aan, hun arbeid alleen nu en dan onderbrekend, om elkaar strijkages te maken in de lentezon.

Ik was van plan, den heelen dag in den tuin te blijven bij al dat vroolijk gedoe, maar — er ging iets anders gebeuren.

Een telefoontje kwam en ik liep naar binnen met teelaarde aan mijn handen en veertjes in mijn haar. „Hallo, hallo, met wie spreek ik?” — „Met de Radio. Er is een kind ziek in 't eerste houten huis. Kan Dokter komen?”

Een uur later reed de Chevrolet de veerpont van de Maas af, Brabant in, „'t zonlicht tegemoet”. Ik mocht mee als lentretractatie en gleed dankbaar de heggen voorbij, waaronder 't speenkruid glimmend groene plekje verfd, de slooten, waarin ik veel jong leven vermoedde, de boerehuizen, waar rondom vroolijk gekleurde wasch in den wind wapperde.

Wie kent er Brabant, dat innig stille land, met al zijn schatten onder en boven den grond? Wie moe is van veel werk en zorgen, zal er God, rust en vrede vinden.

Het laatste eind van den langen weg was ik 't liefst uit de auto gestapt, tuffen past niet in zoo'n heilige heerlijkheid, maar er waren nu eenmaal meer zieken dan één kleine peuter in een houten huisje; wat voortmaken was dus de boodschap! Terwijl de dokter zijn werk deed, maakte ik een praatje met een der marconisten en ging mijn licht bij hem ontsteken. Ik vroeg hem naar de reusachtige libellen-lijven, die ons den weg gewezen hadden naar de centrale. Die hoge stellages hebben hun tijd voor het ontvangstation alweer gehad; bij haar voltooiing waren ze al overbodig geworden, zoo snel gaat de evolutie in de techniek, die de praktijk achterhaalt. Bij 't uitstappen had een klein gebouwtje, waarvoor een houten geraamte van swastika-achtigen vorm, mijn aandacht getrokken; ik meende, dat 't een touwwinder was, maar werd al gauw gewaar, dat dit de spil was, waar alles om draaide. Alleen de onderste antenne, die aan de hoge pilaren bevestigd is, wordt nog wel eens gebruikt voor de marconigrammen, maar het kleine toestel, dat ook in rucksackformaat gefabriceerd wordt en zoo kan meegenomen worden, doet al het werk.

Hierin worden de reusachtige golven (Hertz-stralen), twintig tot veertig kilometer lang, voortsnellend met een vlugheid tot over honderd duizend kilometers per seconde, opgevangen, en door een draadklos geleid, die binnen een

andere klos wordt geschoven, in die klos inductiestroomen opwekkend, die overgebracht worden naar een telefoon, na eerst door een weerstandstoestel te zijn gefiltreerd, waarin, als bewijs dat 't functioneert, een lampje brandt. De telefoon sluit door middel van een veer als een strakke band om het hoofd. Ik moest voortdurend aan een cursusuur op de Frênes van dezen winter denken, waar op populair-wetenschappelijke wijze de soorten van stralen werden uitgelegd. Iedereen kent het zonnenspectrum; het witte zonlicht, gebroken door een prisma, vertoont een deel van de stralen, die het bevat, uit elkaar gescheiden door hun verschillend brekings-coëfficiënt, roode-stralen met de grootste golflengte, violette met de kleinste. De snelheid en de amplitude zijn dezelfde; een vergelijking werd gemaakt, om het verschil in golflengte duidelijk te maken: een man en een kleine jongen loopen beide naar het station, de man neemt groote passen, de jongen kleine; om beide op denzelfden tijd aan te komen, moet de een heel wat meer stappen maken dan de ander.

Behalve de zichtbare stralen zijn er ook nog onzichtbare in het zonlicht. In de eerste plaats de ultra-violette, die gebruikt worden in de fotografie, dan de nog veel sneller trillende Röntgenstralen, de nog snellere radiumstralen, maar ook de stralen, infra-rood, die alleen warmte geven. Deze hebben dus een langere golflengte, maar toch nog ongeveer een duizendste millimeter lang, terwijl de Hertz-stralen, die bij de draadloos gebruikt worden, twintig tot veertig kilometer lang zijn.

Als een bewijs, hoever de techniek gaat, vertelde de marconist ons, dater op de Radio nog pas een prof. geweest was, die nauwkeurig de lengte van Batavia had vastgesteld. De tijd werd gemeten, die de elektrische stroomen er over deden, om van Batavia tot hier te komen. Deze hebben een snelheid van honderdduizend kilometer per seconde, de afstand is plm. 80.000 K.M., het deel van de seconde is gemeten en daarmee de ligging van Batavia precies bepaald.

Verschillende keeren loop ik 't kiezelpad af, dat de ge-

bouwtjes op de groote heide verbindt, een strakke lentehemel overwelt de eindelooze, rustige vlakte, aan den horizon wordt het rood en wit der modelboerderij zichtbaar; we staan nu voor de centrale. Ik kan de verzoeking niet weerstaan de groen gebeitste deur binnen te gaan. In de werkkamer stoort niets de namiddagstilte. Ik neem de telefoon, die de marconist mij reikt, en op eens begint een stem te spreken, die me herinnert aan de eerste Edison-phonograaf, als kind door mij in een winkel op 't Rokin gehoord, een stem, die spreekt van een verschrikkelijk ongeluk, onbewogen, met nuchtere kennis van zaken, daarna overgaat in het meedeelen van beursberichten, om te eindigen met een verslag van een vergadering aandeelhouders in de suikerindustrie. Voor een doorkneed journalist is 't zeker de gewoonste zaak van de wereld, draadloos telefoongesprekken op te vangen, voor mij heeft deze bezigheid nog alle charme van het onbekende. Ik besluit, onmiddellijk een „vrijkaartje” te vragen voor het Radio-Eifeltorenconcert op Paschen, opgevangen in de Hollandsche Heide, en heimelijk hoop ik, dat de ouders van de baby, (die gelukkig niet erg ziek blijkt te zijn) nog een keertje om den dokter zullen sturen.

Wij nemen afscheid, rijden den hobbeligen binnenweg af, die de auto nu en dan de allures van een steigerend ros verleent. Ik bepeins de contrasten op de wereld.

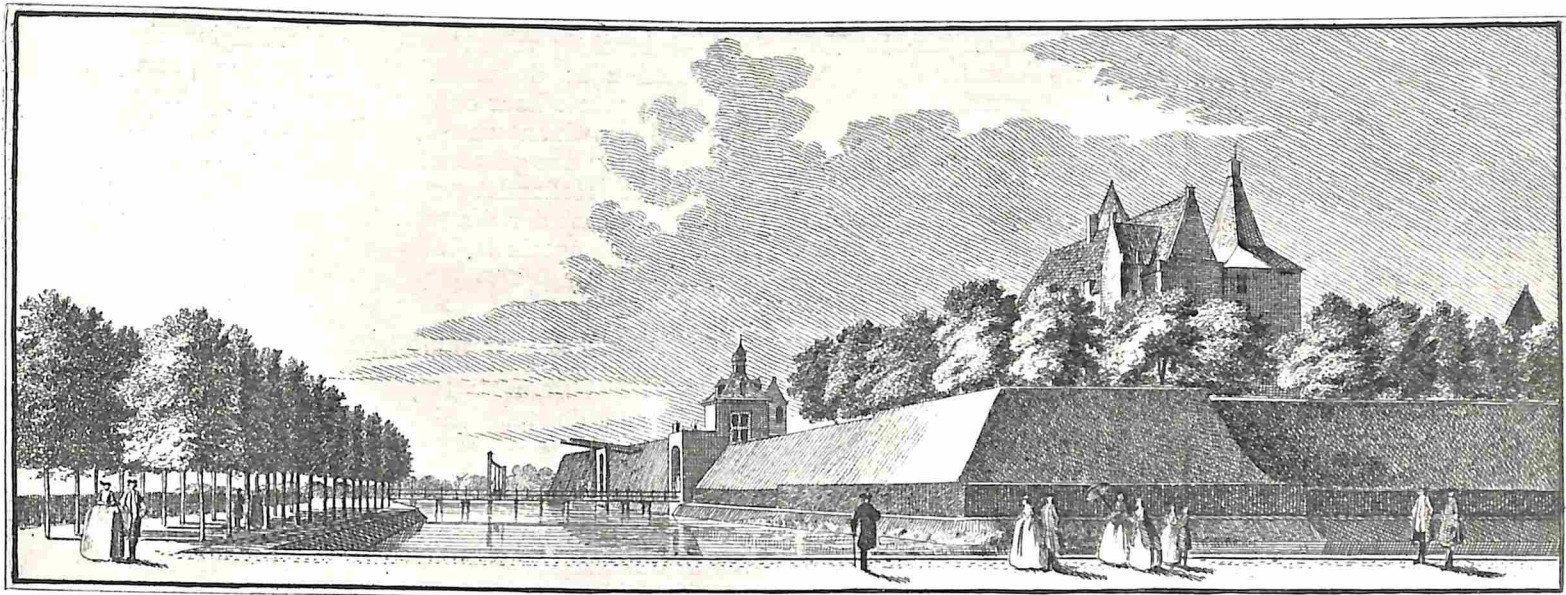
Op deze stille plek, ver weg van trams, treinen, stoomfluiten, die storend werken zouden, staat het product van een der modernste menselijke vindingen. In de kleine huizen in

Foto C. Steenbergh.

LOEVESTEIN, ZOOALS HET SLOT OPRIJST BOVEN DE HUIZEN VAN HET STRAATJE BINNEN DE VESTINGWALLEN.

LOEVESTEIN IN HET MIDDEN DER ACHTTIENDE EEUW.

den omtrek wonen analphabeten, die het spinnewiel nog niet aan kant hebben gezet en hun wonden trachten te genezen met boombladeren.

Er zijn menschen en menschjes op de wereld. En op wel heel verschillende wijzen komt men aan het eindstation.

EEN DOKTERSvrouw IN HET ZUIDEN.

RUST.

Met blank- en dik-besneeuwde boord omzoomd
ligt eenzaam d'oude vaart, verstijfd en kil.
In 't ijs bevroren zit een scheepje stil
en droef aan wallekant, en droomt — en droomt.

De laatste glans van winterzonne komt
nog even glijden van de kim, als wil
hij streelen 't witte land. Nog eens krast schrill
een kraai de ruimte door — dan alles droomt.

Nu zingt rondom heel zacht een lisp'lend lied,
dat in het flauw bewogen, pluimig riet
verruischt tot stille weemoedzang-refrein.

En vaag gaat nu het winteravondland
verscheem'ren in den nacht. Naar allen kant
waart rust stil over witte landen heen.

D. A. POSTEMA.

DE POORTEN VAN UTRECHT.

GEEN enkele der oude, statige Utrechtsche poorten heeft haar bestaan kunnen handhaven, overbodig als ze werden geacht in een steeds wijder zich uitbreidend stadsbeeld, dat bovendien door de vroede vaderen uit den aanvang der 19e eeuw menigmaal op bijna vandaalsche wijze werd „verfraaid”. Het mag haast een bovenmenselijk wonder heeten, dat de Utrechtsche Dom niet door deze verfraaiingswoede werd aangetast, de Dom, herinnering aan Utrechts machtigsten tijd, toen zijn bisschoppen wallen noch poorten konden missen om hun machtige vijanden, nu eens den Hollandschen graaf, dan weer den paus zelf, ten slotte hun eindelijk overheerscher keizer Karel V, buiten de vesting te houden.

Vier groote poorten waren de duchtig versterkte, immer bewaakte toegangen tot de stad: onverbrekkelijk aan elkaar gekluisterd door een schijnbaar onvergankelijke, de stad zelve vast omsluitende murenreeks, waarvoor grimmige torens en verbeterde bolwerken een nog hechtere bescherming tegen vijandelijk geweld vergaarden. Terwijl bovendien de groote toegangen ieder een kleinere poort als wachter vóór zich hadden in het vlakke land. En daartusschen weder waterpoorten en vriendelijke „kruip-door-sluip-door” poortjes, die slechts even een kijkje buiten de wallen vergunden aan de zoo eng beschermde poorters der statige en rumoerige bisschopsstad, zonder dat ze zich buiten de goede beveiliging van wallen en torens behoeften te begeven. Maar was er geen vijand in zicht, was het land rondom leeg van Hollanders en hun overmoedige graven, van pauselijke troepen, uit verre landen bijeengelezen, van al het gespuis, dat roofridders wisten te verzamelen, dan ging de Utrechtenaar den

koninklijken weg, Oostwaarts door de Witte Vrouwenpoort, wier andere naam, Geldersche poort, genoegzaam aanwijst, welke landsluiden men zou ontmoeten, dezen weg kiezend. Tuschen Utrecht en de Bilt, op de Biltse Steenstraat bevond zich de zoogenaamde voorpoort, de Gildpoort, welke ter meerdere beveiliging der Witte Vrouwenpoort strekte en reeds in 1402 wordt aangetroffen. Gelijk zoovele andere poorten, dankte ook de Onze Lieve Vrouwenpoort haar naam aan een instelling der Moederkerk, heel het middeleeuwsch leven in ieder opzicht beheerschend, aan het Onze Lieve Vrouwenklooster, dat in haar nabijheid lag. Op de Witte vrouwenpoort was in de 16e eeuw het wapen van Karel V, aangebracht, waaruit bleek, dat onder zijn bestier de poort werd hersteld. In 1653 werd ze nogmaals herbouwd, nu achtkantig. En 1 Mei 1858 begon men de Wittevrouwenpoort, later dan de overige, af te breken.

Gelijk de Wittevrouwenpoort had haar vis-à-vis, de Katharijnenpoort, aan den Westkant der stad, haar naam ontvangen van het vlak daarbij gelegen St.-Katharijnenklooster. Doch, al werd de Katharijnenpoort oudtijds 't Paradijs (ook wel Weipoort) genoemd, veel paradijsheerlijkheid of kloosterlijke rust heeft ze niet gekend. Haar aangezicht wendend naar het krijgsvuchtige Holland, was ze voortdurend een van de meest blootgestelde punten en dientengevolge ook het centrum, waar de Bourgondiërs vasten voet trachtten te verkrijgen om dan daar uit de bisschopsstad te beheerschen. Zoo werd in 1488, toen Philips van Bour-

Foto C. Steenbergh.

LOEVESTEIN, ACHTERZIJDE.

gondië Utrecht overmeesterde, de Sint-Katharijne met Hollandsche troepen bezet. Meer stadwaarts bouwden de burgers toen zelve een nieuwe poort, doch morrend moesten ze toch onmachtig deze bezetting verdragen. Totdat ze eindelijk in verzet kwamen, toen twee jaar later bisschop David van Bourgondië, in Utrecht weergekeerd, weigerde zijn interventie te verleen om de vreemde troepen (die hij, van zelfsprekend zijn natuurlijke beschermers achtte), te doen vertrekken. De poorters zelve beschoten de poort, zoodat de Hollandsche bezetting de wijk moest nemen. En David van Bourgondië voelde zich van dien tijd af veiliger in het hem toegewijde Wijk-bij-Duurstede. Dat de Catharijnepoort één der sterkste stadspoorten was, blijkt wel hieruit, dat ze, evenals het Vleyshuis en de Rode Tooren, als gevangenis dienst deed. Hier fungeerde de portier tegelijkertijd als cipier. En voortreffelijk volbracht hij zijn plicht, want haast nooit wist één der gevangenen te ontkomen uit dezen zeer gevreesden kerker. Of hij moest den niets-tellenden ondernemingsgeest van een Peter Koppe hebben, die het ondernam door een rioolpijp te ontsnappen!

Maar de poging is te begrijpen als men weet, dat het als een der zwaarste straffen werd gerekend, in de onderaardsche kerkers van St. Katharijne te worden opgesloten.

Trouwens, het komt me minder aangenaam voor, afgezien van alle overige omstandigheden, zijn woning te hebben op een plaats, welke bij voorkeur voor buskruitfabricage wordt gebruikt. Wel werd 't kruit elders o.a. in den oliemolen van Dirck van Tessel gestampt. Vredelievend echter was de omgeving. In haar nabuurschap lag, behalve het St. Catharinaklooster van de St. Jans Ordre van Rhodus, een veld (thans het Vreeburg, waar nu het Jaarbeursgebouw staat):

„Hier plach men peerden te vercoopen ende de bottermerct te houden.” Het meerendeel van dit veld en klooster werd later door kasteel Vredenburg en de grachten in beslag genomen, door Karel V in 1528, als een *Castrum pacis*(!) gebouwd, om de

Utrechters in bedwang te houden. Om dit kasteel en zijn sterke muren te bouwen, werd een deel van de oude Sint-Catharijnepoort afgebroken, d.w.z. de sterkte erboven werd geslecht, benevens de versterkte vleugels, die men voor het kasteel noodig had.

Nogeenmaal trachtte men — ditmaal waren 't de Spanjaarden — Utrecht door deze poort te overmeesteren, in 1574, toen de Spaansche bezetting nog op Vredenburg stand hield. De poging mislukte echter en in 1625 werd de Katharijnepoort, zoo deerlijk gehavend in den loop der eeuwen, herbouwd naar de plannen van Paulus Moreelse, waarvoor gezegde bouwmeester 2400 gulden honorarium ontving. Ruim twee eeuwen hield ze stand: in 1845 moest ze wijken voor het moderne spoorwegverkeer, dat een buitengewonen indruk op de schoonheidsminnende verfraaiingscommissie had gemaakt, getuige dit oordeel: „Het gezigt uit de stad op den spoorweg zal ook aanmerkelijk bij de slooping der Poort winnen.” Hieruit blijkt, dat de Doofpoort, die als wachter stond buiten de Catharijnepoort bij de molen de Kat, waar de Jutfaasche weide was (even voorbij den tegenwoordigen Spooroverweg bij den Vleutenschen weg) reeds eerder was verdwenen.

En nu gaan we langs den muur in 1505 aangelegd tusschen St.-Catharijne- en Weerdpoort naar de derde van Utrechtsche voornaamste poorten. Deze, de Weerd of Waardpoort, verleende toegang tot de Ommuurde Weerd, een voorstad door muren en grachten versterkt, omsloten door het Oosten- en Westeroompje, welke op haar beurt beveiligd werd door een voorpoort, de Pellus of Pelcuspoort in de Lauwenrecht. Het geslacht der Pellicussen, die vroeger de heerlijkheid Lauwenrecht bezaten, had zijn naam aan haar geschonken.

Wel krachtig moest Utrechts verdediging aan die zijde der stad zijn: de naam Amsterdamsche poort, waarmee de goegemeente haar ook wel noemde, wijst het gevaar aan, dat den Noordkant van Utrecht steeds bedreigde. Maar met de komst van den gehaten Karel V werd alle angst en beduchtigheid voor Hollands' voortdurende bestoking verdreven: tot den afbraak der Weertpoort in den aanvang der 19e eeuw getuigde een opschrift, in bijna onleesbaar geworden gouden letters:

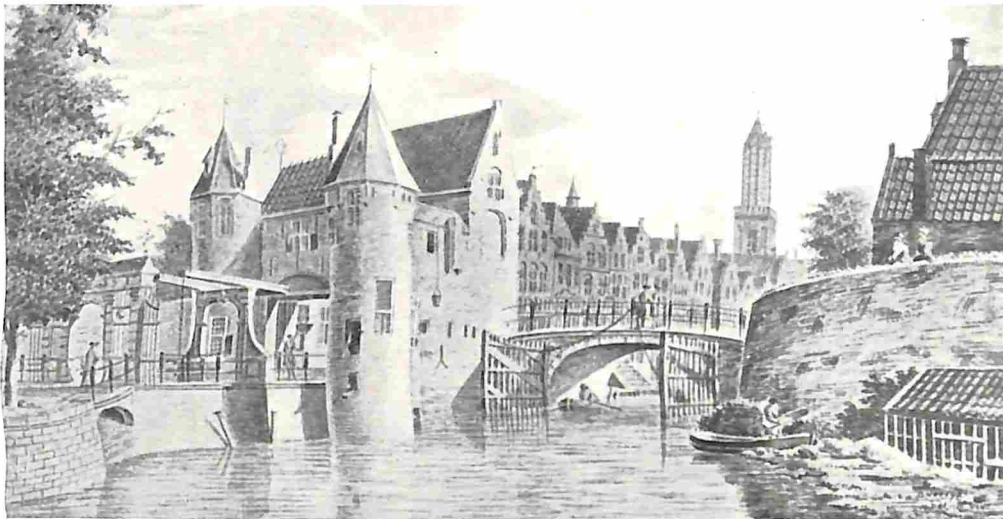
„Ter eeuwige gedachtenis.

„Aan Karel V. Rom. Keizer... door wiens beleid de eendragt in de stad is teruggebracht, en al het te voren gebeurde aan de vergetelheid werd overgegeven.

De Raad en burgerij van Utrecht”.

De Weerdpoort en de Oude Tolsteegpoort schijnen naar één model te zijn gebouwd: beiden hadden twee torens aan de buitenzijde, zooals op de hierbij geplaatste afbeelding van de Weerdpoort te zien is. De Weerdpoort had echter slechts één toegang: bij de oude Tolsteegpoort kon men eer van een poortenkasteel spreken. Immers vlak naast de Oude Tolsteegpoort in het Z. der stad stond de Roode torenpoort aan de oostzijde van den Rooden toren. Door deze poort ging de passage naar Abstede, Zoesbergen (de tegenwoordige oude begraafplaats) en de Oostzijde van den Nieuwen Rijn. Aan de Westzijde van den Rooden toren verleende de Tolsteegpoort toegang tot het Lijnpad en de Westzijde van den Nieuwen Rijn.

De Roode Torenpoort diende evenals de St.-Catharijnepoort tot gevangenis, en het was een zware straf in de onderste der kluisen te worden opgesloten. In andere steden werden eveneens vele gevangnissen Roode torens genoemd, naar het roode houten kruis, dat, ten teeken van vrijgeleide, bij het openen van een vrije markt in die stad, op den muur werd bevestigd. Helaas bestaat er van deze oude

DE WEERDPOORT TE UTRECHT.

poorten geen enkele afbeelding. Wel werden in 1842 overblijfselen van een ouden toren ontdekt, die misschien een der oude Tolstechtoren was. Hij was gelegen in een rechte lijn met de rij huizen ten O. van de Twijnstraat, ten W. van den ingang van den Nauwen Doelen (thans Schuttersdoelen). In 1537 werden de beide poorten geslecht, met al hun dépendances o. a. het „capellen, dat binnen die poorte” had gestaan om plaats te maken voor één poort, de Tolsteegpoort, op bevel van den graaf van Hoogstraten. In de 19e eeuw, toen ook deze poort verdween, bleef de plaats, waar eenmaal de St.-Anna Capel had gestaan, bekend onder den naam Spookbogaart. Helaas heb ik den oorsprong van dit onplezierige epitheton nergens kunnen ontdekken.

De Tolsteegpoorten hadden buitengewoon zware muren: als alle Utrechtsche poorten was de doorgang niet recht, doch gebogen gebouwd, opdat de vijand niet direct in de stad kon schieten. Een voorzorgsmaatregel, die zeker hier noodig was, daar op het punt van den Rijn, waar de Tolsteegpoort stond, eenmaal de tolleren werden geheven van het waterverkeer, van de uiterste beteekenis voor de welvaart van de stad.

Niets bleef er over van de vier bouwwerken, die éénmaal, met den Dom, Utrechts vermaardheid waren. Nog waren er waterpoorten, bij de Tolsteegpoort, de Weertpoort, bij St.-Servaes, op St. Jans Oudwijk, bij den Plompetoren. Dan het Maria waterpoortje, bij het Mariabolwerk in het O. der stad, dat alleen toegang tot den Singel gaf. Na 1636 werd nog de Maliepoort gebouwd, waardoor men de Maliebaan kon bereiken. En ten slotte noem ik, om deze lijst zooveel mogelijk te completeren, de Ganspoort, aan het einde der

OP DE HEIDE.

Ganzesteeg, die reeds in 1424 bestond ter beveiliging der Tolsteegpoort en de St.-Claespoort onder den wal achter het St.-Nicolaas convent, die waarschijnlijk hetzelfde plaisante doel beoogde als het Mariapoortje.

Open en vrij ligt thans Utrecht, ontdaan van de enge wallen, ongehinderd zich uitbreidend wijd en zijd, een middelpunt weder van een Internationaal Verkeer, nu als een symbool van een nieuwen en onbeprekten tijd. R. v. O.

Waar ik het over hebben wil.

ER zijn plekken in ons land, die verwend en vertroeteld worden, als lievelings-kinderen, van wie men alles goed vindt en aan wie alles lief en mooi is, — terwijl in ons zelfde landje heele streken echt stiefmoederlijk bedeed worden.

Maar het gaat er ook al mee, als met de verwende en de verwaarloosde kinderen uit éenzelfde gezin. De eerste, wien van alles toegestopt wordt, — die altijd opnieuw maar weer „mooi gemaakt” worden, om er mee te paradeeren, — dat worden de veelal lastige, pretentieuze en — onnatuurlijke kinderen; kinderen met oudemenschen-allures, waarvan de charme gauw af is. De anderen, — die sluiten zich in zichzelf op; ze verwilderen 'n beetje, en zijn geneigd om „menschenschuw” te worden. Maar op die manier wordt hun karakter geweld aangedaan, en — zijn ze feitelijk nooit zich zelf. —

De eersten kunnen het niet meer; de laatsten dūrven het niet.

O! de verwende, lieve plekjes in ons land! wat zijn ze langzamerhand onuitstaanbaar geworden, door al die mooimakerij! ten minste voor de echte natuurliefhebbers.

Wat is er veel aan bedorven door er *te veel* notitie van te nemen. Maar de hoekjes en plekken, die steeds stelselmatig genegeerd worden, verdienen die wel zoo'n stiefmoederlijke behandeling? Zouden wij daar niet wat mèer notitie van kunnen nemen? Wie weet, welke verscholen schoonheid er steekt achter die schijnbaar gesloten of stuursche natuur.

Hoe lang was bijvoorbeeld alles wat „heide” heette, niet in miscrediet? Leerden wij op school al niet die domme wijsheid, dat de heide eigenlijk maar 'n minderwaardig stuk land was, — leelijk van aanzien door eentonigheid, — hoogstens voedsel gevend aan wat povere schapen? — Wat moeten de menschen, die dat neerschrijven durfden, 'n dorre ziel hebben bezeten. — Zeker; 't zijn niet de gladgeschoren gazons voor de deftig-ouderwetsche of protsig-nieuw-wetsche buitenhuizen en villa's; — 't zijn geen keurig onderhouden paden, zooals in de „bosschen” in den omtrek van modieuze zomerdorpen en gelegenheids-vacantie-centra. Er worden geen zomeravondconcerten gegeven zooals in de tuinen van de hôtels; — omdat er nu eenmaal 'n neiging

in de menschen van dèzen tijd bestaat naar drukte en rumoer. 't Schijnt wel, of ze niet meer aarden kunnen in de rust en in de stilte. Zij vervelen zich, zelfs in de weelderigste natuur; — en — o wee, als dan die natuur daarbij nog wijd en open uitgestrekt ligt rondom hen. Dan voelen ze zich heelemaal verloren. De mensch, die vreemd tegenover de geweldige natuur staat, voelt niet de verbijsterende grootheid en heiligheid ervan; onbewust ondergaat hij zijn eigen kleinheid. Hij begrijpt misschien niet wāt het eigenlijk is, maar — zijn Ikheid komt in 't gedrang! Daarom — gauw, gauw die „enge plek” ontvlucht! en terug naar de vriendelijke plekjes, — waar veel drukte van menschengedoe is; veel vroolijkheid en geparadeer. Waar iedere „Ik” — ook het genoeg heeft „Iemand” te zijn!

Maar, — zij die de natuur verstaan, die de natuur in 't hart dragen, en die zich hun eigen nietigheid wel bewust willen zijn, — deze zijn 't, die het schoone, het geweldige, het vroolijke en het plechtige van die wijze en liefderijke overal weten te erkennen. Hun liefde gaat niet alleen tot de bekende en vertroetelde plekken. Die zien ook het eeuwige-schoone in de armzalige, zwijgende heide; — die zoeken de stille boorden van onze rivieren; — die genieten de oprecht eenvoudige lieflijkheid van vlakke weiden en verre akkers. Die zien de wonderen van de natuur in de kleuren van de paarse doovenetel en van de gelepaarde bloem, die pralen in het gras van den berm langs den dijk. Die staan vol bewondering stil voor het levend juweeltje, dat elk

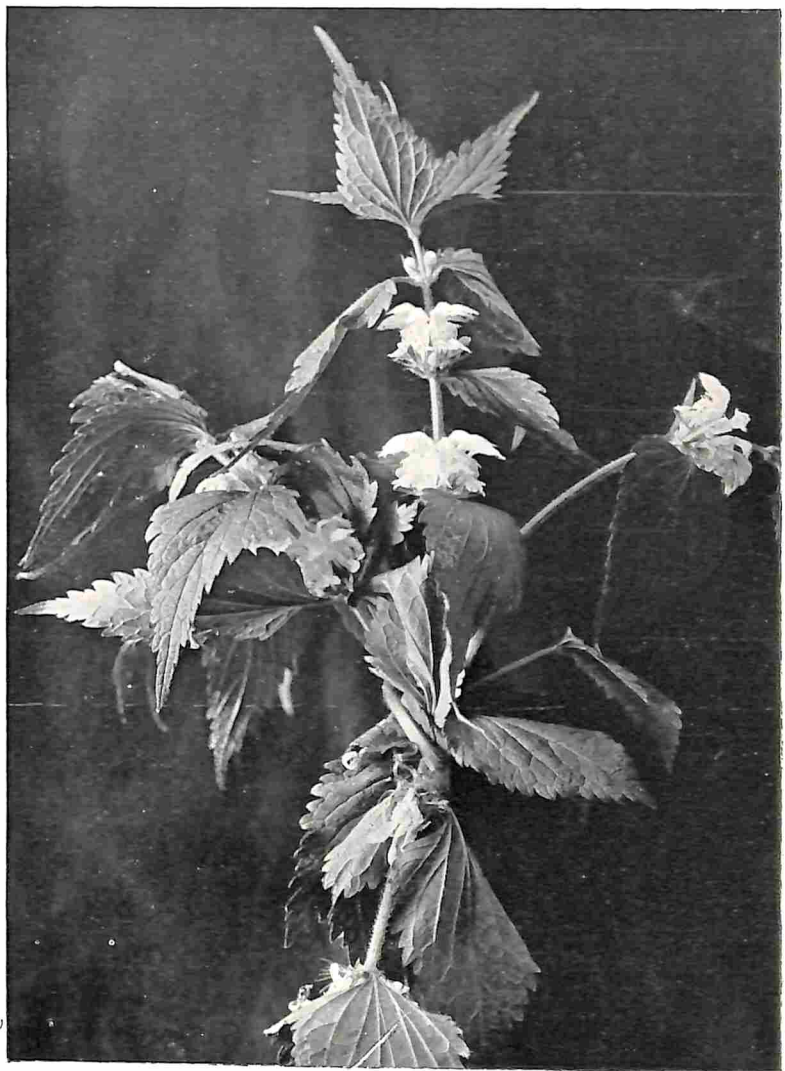

Foto C. Steenbergh.

DOOVENETEL.

kevertje en elk torretje wel is. Die legt zich neer, onder de bloesemende vruchtboomen, en ondergaat de weelde van die uitgespreide schoonheid, daar boven zich. Die laat de ruimte en de stilte zijn ziel binnenvloeiën, — tot al wat met het gewone dagleven in verband staat, uit zijn wezen is weggevloeid — en hij zich één voelt met de natuur.

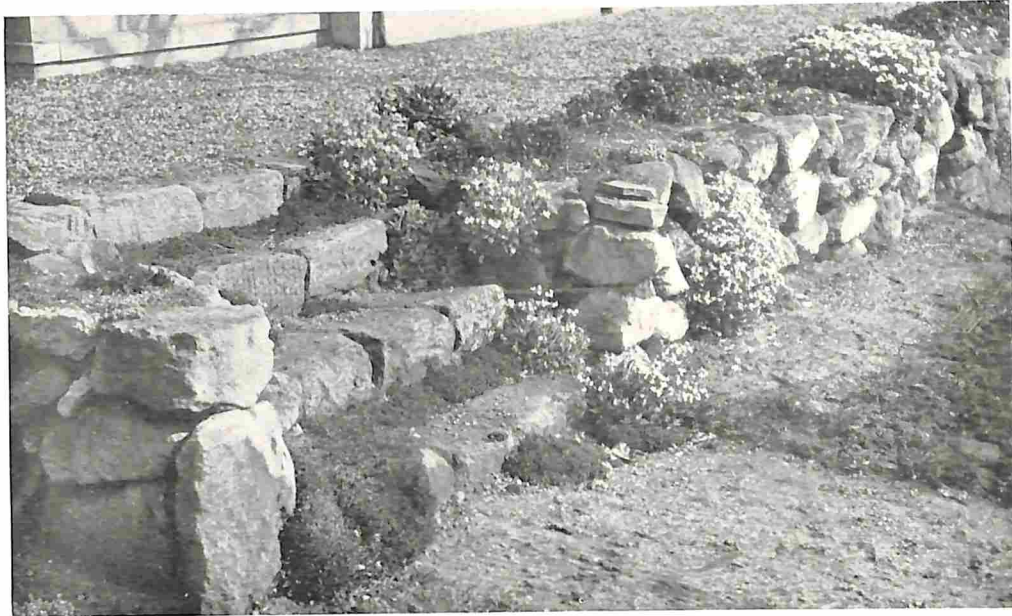
Klein voelt hij zich! zeker! maar — tóch 'n deel, 'n onafscheidelijk deel van dat groote en heilige: de natuur! de goddelijke natuur.

We zullen samen, zoo ge wilt, zulke plekjes bekijken en er over babbelen; — eerst nog maar op papier; — 'n kiekje en 'n praatje —. Allicht dat ge tot het inzicht komt, dat ons land nog heel veel verborgen schoonheid en ongekend mooi bewaart voor open oogen en open zielen.

CAROLINE VAN DOMMELEN.

Een aardig begroeide terrasmuur.

De hierbij afgebeelde terrasmuur siert sinds eenigen tijd den tuin van den heer H. J. van Voorst Vader te Hilversum. Het huis, ongeveer 80 c.M. boven den beganen grond gelegen, doet zich thans veel beter voor dan enkele jaren geleden, vóórdat de tuinaanleg eene verandering had ondergaan. Met 't oog op het steeds verbranden talud's door de zon, ried de heer J. F. Ph. Hers, tuinarchitect te Hilversum, den bewoner aan dit muurtje te bouwen, en gezegd kan worden, dat een goed resultaat bereikt is. Vooral de *Arabis Alpina* geeft hiervan een bewijs. De muur is opgetrokken van zandsteen en beplant met de volgende rotsplantjes: *Armeria*, *Helianthemum*, *Leotopodium alpinum*, *Saxifraga*, *Sedum*, *Thymus*, *Veronica* in soorten enz. Niettegenstaande den drogen zomer van verleden jaar en den strengen winter hebben deze plantjes niets te lijden gehad en hebben de zoo lief bloeiende rotsbloempjes niet op zich laten wachten, zooals de afbeelding hiernaast en die op de volgende bladzijde duidelijk te zien geeft. X.

EEN AARDIG BEGROEIDE TERRASMUUR.

Iets over de Berlijnsche „Zoö”.

ALS trouw Artis-bezoeker gaat mijn belangstelling steeds uit naar dierentuinen. Een van mijn eerste bezoeken in Berlijn gold dan ook den „Zoölogischen Garten”.

Hij ligt tegenover het station, parallel met den Kurfürstendamm, in een buurt van lichte breede straten, van hooge witte huizen met ombloemde balkons, van vroolijkheid en gezelligheid.

Een hek, geflankeerd door twee zware beelden van liggende olifanten, wij noemden ze half spottend, half bewonderend, de „Monumental-olifanten”, want heusch, gij moet niet gelooven dat alles wat groot en monumentaal is, noodzakelijk smakeloos moet zijn (iets wat de afkammers van Berlijn, mij vóór mijn bezoek aldaar hadden doen gelooven, maar waarvan een bezoek aan die stad mij geheel genezen heeft) ..... en wij betraden den grond, waar op een klein bestek werelddeelen in hun meest typische gedaante, n.l. door hun fauna, vertegenwoordigd worden.

Mag ik u eerst, voordat ik in details tred, mijn algemeenen indruk mededeelen?

Een tuin, met zware gebouwen, iets wat aangenaam aan doet als die gebouwen ook groot zijn, en groote dieren her-

bergen, als olifanten of kameelen; minder aangenaam, als in een klein, maar als lood-zoo-massief, lomp gedecoreerd huisje, één bison verblijf houdt. Een tuin met heel veel hokken, maar weinig mooie lanen, die onder het merkbaar toezicht staat van een streng wetenschappelijk beheer, iets dat een tuin zelfs voor den leek veel meer ten goede komt, dan ten kwade.

De „Zoo” mist de lieve, hoewel gelukkig niet „lieverige” gratie van ons Artis, dat zonder zoo „landelijk” te willen schijnen, de *tuin* is der stad.

De wandelpaden zijn er geplaveid, wat het geheel, dat uitgestrekter is dan Artis, meer het karakter geeft van een dierenstad, dan van een dierenvergadering midden in het woud, waarvan oude fabels vertellen en wat een model-dierentuinen als de onze, weet te verwezenlijken.

De hokken zijn heel ruim, wat de dieren waarschijnlijk ten goede komt, want de voortplanting is er groot, en weest verzekerd, dat, als de Berlijnsche tuin van een diersoort één mannetje en één wijfje bezit, u er over tien jaar een heele kolonie van die dieren zult aantreffen. Van weinig diersoorten is maar één exemplaar aanwezig, meestal een groot aantal, zoo b.v. van het Kamerun-schaap of den Europeeschen bison.

Iets aardigs van de Zoo, en wat Artis slechts in veel geringer maate kent, is de teel van rassen, en het teweegbrengen van interessante kruisingen. Zoo is er een galerij voor tamme hondenrassen, waar ras-echte Deutsche doggen hun zware

stemmen doendreunen, waar foxterriers angstig keffen, waar brakken, pointers, wind- en greyhonden hun concerten over den tuin doen galmen. Er is een vriendelijk hok met tamme konijntjes, keurig gerangschikt; zilver-, Japansche-, Hollandsche-, Himalaya-, hermelijn-, Havanna- en Weensche konijntjes, die daar mummelend kouwen, in-elkaar gedrongen zijge bolletjes, die dan plots uitspringen als waren zij van elastiek.

Er zijn vele tamme schapen- en geitenrassen; de tuin is bezaaid met hokken

voor tamme hoenderen. Ook gerangschikt naar ras, terwijl anderen vrij er rond trippelen, als deden zij estafette-diensten tusschen die verschillende dierburchten.

Wat ververschings-lokaaltjes betreft, ook hiervoor is goed gezorgd. Verscholen tusschen het geboomte, uitzierend over een effen groene waterplas, ligt de „Waldschänke”, waar u in romantische afzondering, op risico onderbroken te worden door het doffe leeuwengebrul, of het schelle, uit-rochelende gelach der hyena's, uw berliner-bollen kunt verorberen. Ook aan het eind der tuin zijn groote restauratiezalen, waarvoor, van uit verschillende muziekkapellen, de hokken uw „eten komen veraangenamen” uwe tevredenheid vergrooten, uw digestie vergemakkelijken.

En nu de dieren! Ook hier heeft de oorlog schade gedaan, vele zijn gestorven, en toch zijn er nog talrijke over. Groote zoogdieren, die er vroeger aanwezig waren, leven gelukzalig in het dier-nirwanah: zoo, de giraffen en de neushoorns.

In een rijk-gedecoreerden tempel leven twee olifanten, een Indische en één Afrikaansche.

De Indische, een mannetje met afgehouden tanden, is een reus, waarbij Tonie, de groote Amsterdamsche „olifantin”, nog een klein-koket vrouwtje zou schijnen. Zoo'n Afrikaansche olifant heeft Artis in jaren niet bezeten. Hij mist de goede proportie van de Indische, met z'n kleinen kop en ontzaglijke ooren, en z'n als een leege fietsband zoo slappen snuit.

In het nijlpaardenhuis is nog maar één groot vrouwelijk exemplaar aanwezig, maar wel zijn in den olifantentempel

drie liberiaansche-dwergnijlpaarden gehuisvest. Ik had die dieren, die ik slechts kende door de boeken, nooit levend gezien. Ze doen denken aan een gewone jonge hippopotamus, maar zijn sierlijker, hebbend hoogere, rondere pooten, een asfalt-in-avond glimmend lijf, een rondere bek, met heel puntige tanden, iets wat de groote soort-genoot niet heeft. 't Is een heele bijzonderheid die dieren in een dierentuin aan te treffen.

Wat de zoogdieren betreft, sommige orden zijn prachtig vertegenwoordigd, anderen in 't geheel niet.

De tandarmen waren er treurig aan toe; geen luiaards, geen miereneters, geen aardvarkens, geen schub- of gordeldieren. Buideldieren waren er iets meer, vooral kangoeroe's, waarvan sommige ondergebracht waren in het mooie, met Egyptische hiërogliefen versierde struisvogelhuis. Het achterste deel van dit gebouwtje, is gemaakt tot een echt-Oostersch panorama met verre steeds elkander opvolgende en kleiner schijnende sphynxen, die droomen tegen een effen-blauwe lucht. We zullen maar zeggen dat die kangoeroe's een Australische missie zijn, vertoevend in Egypte! Je hebt er reuzen-, boom-, en roode kangeroe's, het zware lijf als een ton bengelend tusschen de hoog-opgetrokken dijspieren. Verdere buideldieren zijn er ook niet veel. Het apenhuis is oud, rookerig en leelijk, en niet bijzonder goed voorzien. Er is heel groote dril, de stemmiger genoot van den vurigen mandrill, en verder kleingood, groene-Malbrouck, Mona-Patas-meerkatten — Java- en rhesus-ape. Achter in den tuin is het z.g. menscha-pen-station. Hier moet men extra entré betalen, want menschen zijn heel voorname wezens in de dierwereld, en om zoo maar heel intiem vis à vis zoo'n jolige chimpansé te staan mag je wel wat extra's geven... We kwamen door een geheimzinnig tourniquet voor een groote houten kooi, niet hoog, maar heel lang, waarin vijf volwassen chimpansé's, vier wijfjes en één mannetje, nadat ze eerst met aandacht en waardigheid een beschuit opgepeuzeld hadden, aan het ravotten sloegen. Een der wijfjes had een zwart hok om den zwarten nek. Dat waren de twee onbeholpen lange armen van een jong, dat met z'n dik rond kopje en z'n stumperige o-beentjes, aan den moederlijken hals bengelde.

Ik miste bij al die vroolijke zwarte jongens, onze weemoedige orangs uit de Oost, met hun geheimzinnig oog, waarachter je een blok van mystisch denken waant. De Berlijnsche tuin heeft voornamelijk dieren uit de vroegere Duitsch-Afrikaansche koloniën, uit Kameroen, en weinig uit onzen Archipel.

Ook de katachtige roofdieren en de beeren waren niet bijzonder in aantal. Hun hokken zijn ruim, doch niet mooi. D'r zijn een aantal leeuwen, drie mannelijke en twee leeuwinnen, en ook drie jongen die door een hond gezoogd worden; er is slechts één tijger en noch jaguar, noch panter; ook kleinere katten zijn niet aanwezig. In het niet al te groote beerenhok, waar je boven op kunt klimmen en van daaruit neerzien op die grove, dorre lijven, zijn slechts twee soorten vertegenwoordigd; één ijsbeer en wat bruine beeren.

Beter is het gesteld met de hondachtigen en de hyena's.

Ten einde van dit opstel geen inventaris te maken, zal ik niet in bijzonderheid, de talrijke wolf- en jakhalssoorten, hier aanwezig, opnoemen en slechts melden, dat ik hier voor het eerst de zeldzame bruine hyena, met z'n symmetrisch ommaand lichaam, gezien heb en tevens zoo'n barsche hyenahond uit Afrika, met z'n onedelen snuit en aangevreten ooren.

Schitterend vertegenwoordigd zijn de herkauwers en in 't bijzonder runderen, schapen, geiten en herten.

Zware Russische steppenrunderen, met puntige wijde weelderige vacht, bij het loopen bijna schappen op hun zijde — hoog op de pooten, bantings blinkend van geligbruin en Gayal's, van alle zijn er verscheidene exemplaren aanwezig.

De hertenparken zijn ruim. Groote Wapiti's, Aristoteles-herten, edel- en damherten, waren daar rond en kunnen zich schuil houden in een weelde van neerhangende boombladersluiers en dichte struikjes.

Steenbokken stoeien op rotsen, Thars en manen-schapen houden zich star op hun steenblokken: een dierschot.

De vogelklasse is ook goed vertegenwoordigd en leeft meest in hokken, waar van vrijheid niet zullen missen. Vele kranen- en reiger- en ooievaarssoorten, maraboe's en nimmerzatten, netjes gerangschikt.

Er is een, hoewel minder fijn verzorgde, nog uitgebreider fazanterie als in Artis. Je ziet er de interessantste kruisingen, van parelhoenders met gewone, en bankiwaholders. Er zijn talrijke pauwen en glans-, gestreepte-, zilver- en goudfazanten.

Witte pauwen wandelen koket door den tuin.

Huizenhoog zijn de volière's voor dag-roofvogels, waar condor's en lammergieren, vale en monnikgieren, zee- en vischarenden leven, allen de hoogste punten der voor opgestapelde

rotsen bij voorkeur als zitplaats kiezend. Uilen zijn er minder en zoo'n stemmige oude ruïne, als Artis dezen wijzen onder de vogels tegenwoordig aanbiedt, is hier niet. Het vogelhuis is niet zoo licht en vriendelijk als het onze en mist groote volières voor inlandsche kleinen of neushoornvogels. Maar het is prachtig voorzien en gerangschikt als de inhoud van een uitgebreid boek over ornithologie, uiterst gemakkelijk te hanteeren voor den kenner. Wat een papegaaien, ara's, kakatoe's, parkieten en kleinere zangers!

Hier zag ik ook voor het eerst, wel geen witte raaf, maar toch een albino van de *corvus cornix*, de bonte kraai.

Het aquarium dat nog verdieper grooter is dan het onze, herbergt op zijn eerste verdieping visschen, op zijn tweede slangen, krokodillen, hagedissen, schildpadden en amfibieën, op z'n derde is een insectarium ingericht.

De bassins voor visschen, hoewel ook goed verzorgd, zijn kleiner dan die in Artis, en die diepe, rustige stemming die je bevangt, als je de breede zaal, met het eeuwig halfdonker, waar de visschen als vreemde droomfantasiën leven, betreedt, komt hier niet over je. Daarvoor is het te licht. In een afgescheiden, verstikkend heete ruimte, kan men tot vlak voor het krokodillenhok komen, waar reusachtige kaaïmans en alligators als dood schijnen, met hun grijns verstijfd op de bekken. Even wil ik nog noemen de twee reuzenschildpadden, waarvan er een de superlatief van het reusachtige bereikt heeft. In het algemeen is zoowel aquarium als terrarium goed voorzien.

De muren van het gebouw die uitkomen op den breeden zonnigen Kurfürstendamm, dragen in hout-relief afbeeldingen van fossiele dieren, meest monsterachtige sauriërs..... die je de dierwereld van tegenwoordig nog als heel „gemütlich” en goedaardig doen beschouwen.

Nu heb ik u wat van de hoofdzaken van den levenden inboedel van de Zoö vertelt, en ik hoop dat u, als u haar in Berlijn bezoekt, niet zeggelt zult, wat een vriend van mij zei: „Ja, 't is een groote tuin, maar 'k heb er bijna geen dier gezien!”

SIEGFRIED VAN PRAAG.

EEN AARDIG BEGROEIDE TERRASMUUR.

WAT IS INSTINCT?

door

C. BINGHAM NEWLAND.
HOOFDSTUK XI.

(Vervolg).

VERSCHILLENDE VLEGWIJZEN.

MEN heeft nooit juist kunnen vaststellen hoe een vogel vliegt. De vlucht verschilt naar gelang van de soort, en is in zoover eigenaardig, dat we gewoonlijk aan de manier van vliegen kunnen zien wat voor vogel het is. Sommige vogels vliegen rechte rechttoe, andere hebben een golvende vlucht, en nog weer andere vliegen ongeregeld. Dan zijn er de trage en de snelle vliegers; maar hebben we alles opgesomd dan blijft de beweging der vleugels toch dezelfde, te weten: een meer of minder snel, eenvoudig op en neer bewegen.

Men kan aanvoeren, dat een gewoon op en neer geklep weliswaar zou kunnen maken dat de vogel de lucht inging, maar hem horizontaal niet vooruit zou brengen. Sommigen gelooven, dat de voorwaartsche beweging ontstaat door als 't ware te „scheppen”. Men zegt, dat de wieken zich bewegen in den vorm van een acht, iets in den trant van een riem, die door het water wordt getrokken of geduwd en voor den volgende slag weer scherend teruggebracht; een wijze van voortbewegen, die uitstekende diensten bewijst wanneer de bewegingen betrekkelijk langzaam zijn, want dan is er tijd ze te doen; maar den vogel ontbreekt de tijd voor een samengestelde, een dubbele beweging als 't ware, bij elken wiekslag weer.

Deze veronderstelling zou niet goed op een kolibrie toepasselijk zijn bijvoorbeeld, een vogel die zijn vlerkjes zoo snel laat trillen, dat ze onzichtbaar worden en, zooals de Engelsche naam „zoemvogel” zegt, een toon voortbrengen. De vleugels van den kolibrie zijn op dezelfde manier gevormd als die van andere vogels; daarom mogen we aannemen dat ze op dezelfde wijze gebruikt worden, alleen sneller.

Daar de vogelvlucht te allen tijde kan worden waargenomen, is het beter ze in de natuur te bestudeeren dan er theoriën over te houden. Men moet de vogels onder 't vliegen van verschillende standpunten uit bespieden; van boven, van beneden, van opzij en dan op zoo gering mogelijken afstand. Gegeven nu, dat alle vogels naar eenzelfde beginsel vliegen, zool niet op dezelfde wijze, dan zal 't goed zijn de vlucht te beschouwen van een langzamen vlieger, daar elke wiekslag hier duidelijk waar te nemen is. Een reiger beweegt zich bijvoorbeeld langzaam voort en is dus mooi te bestudeeren voor ons doel. Het eenige bezwaar zou zijn dat de vogels schuw en moeilijk te naderen zijn; maar men komt toch wel eens in de gelegenheid. — Natuurlijk spelen ze een groote rol in de ervaringen van hengelaars. Wat merkt een hengelaar op, wanneer een plotseling opgeschrikte reiger uit een stroombedding vliegt? Na 't eerste onbeholpen opstijgen, waarbij de vogel bijna zijn evenwicht verliest in zijn pogingen om boven de boschjes uit te komen, hernemen de vleugels hun gewone beweging — een staag op en neer geklep — en ofschoon men geen „scheppen” kan zien, vliegt de vogel hoe langer hoe verder weg en is spoedig uit het gezicht.

Ofschoon de vleugels van den reiger prachtig dienen voor de behoeften van dezen vogel in 't bijzonder, zijn ze hinderlijk,

deugen ze blijkbaar niet voor ongewone bewegingen, zooals met „scheppen” gepaard zouden moeten gaan. Daarom lijkt het onwaarschijnlijk dat er zoo'n beweging zou bestaan; in alle geval blijkt het niet.

Tot de traagvliegende vogels mag men ook rekenen den roek, de kievit (in Londen ook groene plevier genoemd) en de meeuw. De vlucht van de kapmeeuw (*Larus ridibundus*) is op korten afstand te bestudeeren, als deze vogels met brood gevoerd worden (wat ze, laat me dit even zeggen, heel handig opvangen).

De kapmeeuw lijkt veel grooter dan ze in werkelijkheid is; dit komt door een dikke, luchtige laag veeren en een groote vlucht. Ofschoon 't lichaam licht is, zijn de wieken sterk en gespierd. 't Gevolg hiervan is, dat wanneer de vogel krachtig vliegt, zijn lichaam bij elken neerslag van de vleugels „opgetild” wordt, in plaats van horizontaal te blijven, zooals bij de meeste vogels het geval is. Deze ongelijke beweging houdt op als de meeuw zweeft. Dan kunnen we niets anders waarnemen dan een gewoon op en neer kleppen der vleugels.

Duiven geven een voorbeeld van een andere vliegwijze. Tamme duiven nu maken 't wel zoo gemakkelijk mogelijk om waarnemingen te doen, en men moet ze bekijken als ze onder etenstijd van den grond opstijgen of er neerstrijken. Meestal schenken de menschen geen bijzondere aandacht aan hun eigenlijke vliegwijze, maar bewonderen slechts de sierlijke vlucht dezer dieren. Ze vliegen natuurlijk zooals 't hoort, en daarmee uit. Maar ik geloof dat het wel leerzaam zou wezen als zij, die er belang in stellen, hun meening over deze zaak, die tegenwoordig van buitengewoon gewicht is, eens in de krant schreven. Hier deel ik mijn eigen opvattingen mee, die misschien niet de juiste verklaring geven, maar toch tot nadenken brengen.

Een trekvogel, in Engeland bekend als „zomersnip” (*Tringoides hypoleucos*, de oeverlooper), die in April verschijnt en veel aan rivieren en meeroevers voorkomt in dat land, toont al heel mooi de eigenaardige vliegwijze van zijn geslacht. Deze bijzondere vlucht past goed bij vogels, die gewoonlijk luchtig over 't watervlak scheren, of zich even luchtig over effen zandgrond bewegen. Dezen vogel kunt ge niet van dichtbij bestudeeren wanneer hij nestelt, en 't voornaamste dat er op te merken valt met betrekking tot zijn vlucht, is het zeer korte op en neer bewegen van de vleugels, waarmee hij veel minder ruimte beslaat dan eenige andere soort. Het lijkt dat de neerslag plotseling stopt zoodra hij op gelijke hoogte met het lichaam van den vogel is, waardoor de oeverlooper in staat is vlak boven 't oppervlak te vliegen zonder gelijktijdig met zijn vleugeltippen aan het water te raken. De ruimte tusschen de borst van den vogel en het water is waarschijnlijk nog geen twee-en-een-halve centimeter, als hij zoo van den eenen oever naar den anderen

vliegt, want ofschoon de vleugeltippen nooit het water echt raken, kan men toch zien hoe een lichte tocht telkens als het water glad is, het oppervlak achter hem aan rimpelt.

Dit is een bijzonder sierlijke wijze van vliegen, kenmerkend voor alle oeverloopers, maar op „scheppen” heelemaal niet berekend, daar de vleugelslag, zooals ik gezegd heb, te kort duurt om nog een tweede beweging toe te laten.

Nu we verschillende vliegwijzen beschouwd hebben, zullen we den vleugel zelf eens onderzoeken.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

HUISJE AAN DE VLEGENDE
STEEG TE AMSTERDAM.